

Цибульський А.Ю.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Мікуляк К.А., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Дослідження ринку страхування в умовах динамічних змін зовнішніх чинників непрямого впливу набуває особливого значення та актуальності, адже утворюються нові загрози для успішного функціонування суб'єктів страхового ринку. Тому виникає необхідність дослідження ринку страхування зважаючи на виклики зовнішнього середовища функціонування компаній та ФОП на ринку страхування.

Фундаментальним науковим осмисленням ринку страхування та ризику як економічної категорії займалися такі іноземні вчені, як В. Берг, А. Вагнер, А. Манес, К. Маркс, М. Ротшильд, П. Самуельсон та інші. Більшу увагу математичній складовій страхових послуг приділяли Дж. Хікман, Е. Штрауб, Т. Мак та інші.

Після переходу України на рейки капіталістичного економічного розвитку з'явилася необхідність більш інтенсивного осмислення ринкових взаємовідносин вітчизняними вченими, зокрема у сфері страхування. На сьогодні існують наступні підходи до опису страхового ринку (табл. 1).

Таблиця 1 Визначення поняття «страховий ринок»

О. Й. Жабинець	Страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього [1].
В. В. Волокова	Страховий ринок – це система економіко-правових відносин між покупцями, продавцями послуг зі страхування й перестраховання та їхніми посередниками, у результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл коштів із метою реалізації сталого розвитку [2].
Д. А. Навороцький	Страховий ринок є складовою фінансового ринку, яка являє собою особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність усіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, які обумовлені необхідністю страхової послуги й виникають між ними на всіх етапах її надання [3].
Т. А. Говорушко	Страховий ринок – сфера фінансово-економічних відносин між страховиками та страхувальниками з надання страхових послуг і захисту майнових інтересів юридичних осіб і громадян, а також зі здійснення відповідної фінансової діяльності в межах чинного законодавства з боку комерційних страхових компаній і фірм чи державних організацій [4].
С. С. Осадець	Страховий ринок – економічний простір, у якому взаємодіють страхувальники, розмаїті за формами організації страхові компанії, страхові посередники, а також організації страхової інфраструктури, асоціації страховиків, консалтингові фірми, навчальні центри [5].

Джерело: побудовано авторами із застосуванням [1, 2, 3, 4, 5]

Відтак, дані визначення оперують спільними поняттями. Змінюється лише ступінь деталізації визначення та його акцентованість, тоді як економічні категорії, до яких апелюють, залишаються сталими. Отже, страховий ринок має достатньо чітке загальне визначення та може бути дослідженим [8].

Ринок страхування досліджено за допомогою платформи UC Market [6].

Станом на 2024 рік всього діючих компаній в Україні у галузі страхування налічувалося 940 одиниць, з яких 599 – компаній, 341 – ФОП. Структура ринку страхування за основним видом діяльності представлена на рис. 1.

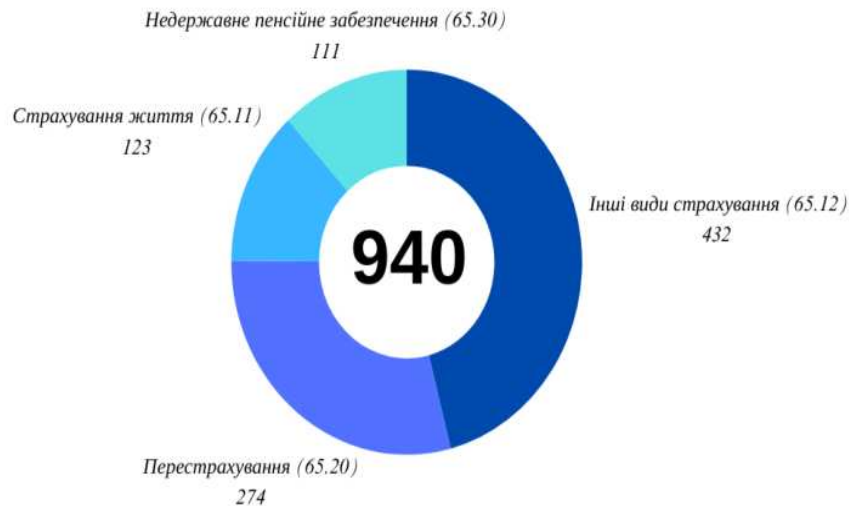

Рисунок 1 – Структура ринку страхування за основним видом діяльності
Джерело: побудовано авторами із застосуванням даних [7]

Компанії, які займаються іншими видами страхування, географічно розміщені у м. Київ (239 од.), Донецькій області (23 од.), Львівській області (22 од.), Харківській області (22 од.), Київській області (20 од.), Дніпропетровській області (15 од.), Запорізькій області (12 од.), Одеській області (11 од.). В інших областях розташовано 10 або менше суб'єктів бізнесу, які займаються іншими видами страхування, а в Чернівецькій, Кіровоградській та Сумській областях такі суб'єкти відсутні.

Компанії з перестраховання зареєстровані у м. Київ (94 од.), Автономній Республіці Крим (44 од.), Донецькій області (24 од.), Дніпропетровській області (18 од.), Луганській області (14 од.), Одеській області (12 од.), Львівській області (10 од.) та інших областях України, які мають від 1 до 6 таких суб'єктів бізнесу, окрім Вінницької та Черкаської областей, що не мають компаній чи ФОП з перестраховання.

Компанії зі страхування життя переважно здійснюють діяльність у м. Київ (58 од.). Такі ж суб'єкти присутні у Чернівецькій області (9 од.), Запорізькій області (7 од.), Вінницькій та Львівській областях (6 од.), Київській (5 од.), Дніпропетровській та Харківській (4 од.). В інших областях налічується

3, 2 або 1 суб'єкт бізнесу зі страхування життя. У Чернігівській, Сумській, Кіровоградській, Миколаївській, Херсонській та Одеській областях такі компанії та ФОП відсутні.

Суб'єкти бізнесу щодо недержавного пенсійного забезпечення працюють переважно у м. Київ (78 од.), але також представлені у Дніпропетровській області (7 од.), Донецькій області (4 од.), Миколаївській області (4 од.), Івано-Франківській, Одеській областях (3 од.), Автономній Республіці Крим, Житомирській, Львівській, Полтавській областях (2 од.), у Херсонській та Чернівецькій областях (1 од.). Компаній та ФОП щодо недержавного пенсійного забезпечення не зареєстровано в Закарпатській, Волинській, Тернопільській, Хмельницькій, Рівненській, Вінницькій, Київській, Черкаській, Кіровоградській, Чернігівській, Сумській, Донецькій та Запорізькій областях.

Обсяг виручки компаній та ФОП за КВЕД 65.12 наведено у табл. 2.

Таблиця 2. Виручка компаній та ФОП за КВЕД 65.12 у 2021-2023 рр., тис. грн

Назва компаній/ФОП	Роки		
	2021	2022	2023
ПрАТ «Страхова компанія «Раритет»	-	-	39466,0
ПрАТ «Страхове товариство «Гарантія»	30337,0	28117,0	31580,0
ПрАТ «Страхові гарантії України»	-	-	8389,0
ПрАТ «Страхова компанія «Дельфін»	-	161,0	306,0
ПрАТ «Страхова компанія «Примор'є»	1,0	1,0	1,0
Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Страховий Поліс»	1,0	6,0	1,0

Джерело: сформовано авторами із застосуванням [6]

У 2023 році найбільший обсяг виручки за КВЕД 65.12 отримала ПрАТ «Страхова компанія «Раритет» в обсязі 39466,0 тис. грн. ПрАТ «Страхове товариство «Гарантія» отримало 31580,0 тис. грн, що на 1243,0 тис. грн перевищує показник 2021 року. Виручка компанії за КВЕД 65.20 наведена у табл. 3.

Таблиця 3. Виручка компанії за КВЕД 65.20 у 2021-2023 рр., тис. грн

Назва компанії	Роки		
	2021	2022	2023
ТОВ «ТВТ-Страховий Брокер»	7506,0	1623,0	2813,0

Джерело: сформовано авторами із застосуванням [6]

У 2023 році найбільший обсяг виручки за КВЕД 65.20 отримала ТОВ «ТВТ-Страховий Брокер» в обсязі 2813,0 тис. грн (на 4693,0 тис. грн менше за показник 2021 року). Це може свідчити про сповільнення економічних циклів та зменшення попиту на послуги перестраховування, що може знижувати надійність функціонування інших страховиків та зменшувати об'єми наданих

ними страхових послуг. Обсяг виручки компанії за КВЕД 65.11 наведено у табл. 4.

Таблиця 4. Виручка страховика за КВЕД 65.11 у 2021-2023 рр., тис. грн

Назва компанії	Роки		
	2021	2022	2023
АТ «Страхова компанія «Надія»	1548,0	483,0	445,0

Джерело: сформовано авторами із застосуванням [6]

Виручка страховика зі страхування життя (АТ «Страхова компанія «Надія») протягом останніх двох років знизилася на 1103 тис. грн, що свідчить про значне погіршення страхового захисту громадян в питаннях життя та здоров'я, внаслідок чого з'являється низка економічних і соціальних загроз та інших каскадних негативних наслідків. Прослідковується тенденція на помірну стабілізацію діяльності та адаптацію компанії, адже темпи зниження об'ємів виручки за 2023 рік значно сповільнилися (-38 тисяч гривень). Виручка компаній за КВЕД 65.30 представлена у табл. 5.

Таблиця 5. Виручка компаній за КВЕД 65.30 у 2021-2023 рр., тис. грн

Назва компанії	Роки		
	2021	2022	2023
ТОВ «Керуючий адміністратор пенсійних фондів «Паритет»	4603,0	5114,0	5405,0
ТОВ «Перший адміністратор пенсійного фонду»	2636,0	2713,0	2758,0
ТОВ «Всеукраїнський адміністратор пенсійних фондів»	2838,0	2511,0	2660,0
«Професійний пенсійний фонд незалежної галузевої професійної спілки енергетиків України»	455,0	293,0	381,0
ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Ліга Пенсія»	104,0	233,0	179,0
ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Україна-Сервіс»	-	-	100,0

Джерело: сформовано авторами із застосуванням [6]

Протягом досліджуваного періоду (2021-2023 рр.) найбільший обсяг виручки отримало ТОВ «Керуючий адміністратор пенсійних фондів «Паритет», демонструючи при цьому методичне зростання та збільшення частки ринку, що може вказувати на підвищення рівня монополізації. Також надійність та стабільність отриманої виручки демонструє ТОВ «Перший адміністратор пенсійного фонду». Інші компанії зазнали більше втрат від несприятливих соціально-економічних умов даного періоду.

Рівень ретельності, з якою контрагентам необхідно здійснювати перевірку даних компаній/ФОП на основі показника експрес-аналізу наведено у табл. 6.

Таблиця 6. Експрес-аналіз компаній/ФОП

КВЕД	Назва компанії / ФОП	Експрес-аналіз
65.12	ПрАТ «Страхова компанія «Паритет»	А
	ПрАТ «Страхове товариство «Гарантія»	В
	ПрАТ «Страхові гарантії України»	А
	ПрАТ «Страхова компанія «Дельфін»	В
	ПрАТ «Страхова компанія «Примор'є»	С
	«Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Страховий Поліс»	А
65.20	ТОВ «ТВТ-Страховий Брокер»	А
65.11	АТ «Страхова компанія «Надія»	В
65.30	ТОВ «Керуючий адміністратор пенсійних фондів «Паритет»	А
	ТОВ «Перший адміністратор пенсійного фонду»	А
	ТОВ «Всеукраїнський адміністратор пенсійних фондів»	А
	«Професійний пенсійний фонд незалежної галузевої професійної спілки енергетиків України»	А
	ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Ліга Пенсія»	В
	ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Україна-Сервіс»	А

Джерело: сформовано авторами із застосуванням [7]

Так, особливих сигналів не виявлено (рівень А) у ПрАТ «Страхова компанія «Паритет», ПрАТ «Страхові гарантії України», «Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Страховий Поліс», ТОВ «ТВТ-Страховий Брокер», ТОВ «Керуючий адміністратор пенсійних фондів «Паритет», ТОВ «Перший адміністратор пенсійного фонду», ТОВ «Всеукраїнський адміністратор пенсійних фондів», «Професійний пенсійний фонд незалежної галузевої професійної спілки енергетиків України», ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Україна-Сервіс». Рівень В – «Варто звернути увагу» мали ПрАТ «Страхове товариство «Гарантія», ПрАТ «Страхова компанія «Дельфін», АТ «Страхова компанія «Надія», ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Ліга Пенсія». Рекомендовано здійснити ретельну оцінку надійності ПрАТ «Страхова компанія «Примор'є» перед співпрацею зважаючи на численні та/або вагомні сигнальні фактори експрес-аналізу з критичним значенням.

Отже, у процесі дослідження здійснено оцінку ринку страхування України за період 2021-2023 рр. з аналізом отриманої виручки компаніями та ФОП за різними КВЕДами страхування, охарактеризовано значення експрес-аналізу для компаній/ФОП ринку страхування, що є важливим етапом під час вибору контрагента для співпраці у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Жабинець О. Й., Цюпко І. В., Томаневич Л. М. Страхування: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 260 с.

2. Волкова В. В. Тенденції розвитку страхового ринку в умовах не- стійкого ринкового середовища. *Економіка і регіон*. 2016. № 1 (56). ПолтНТУ. С. 17–24.
3. Навороцький Д. А. Формування страхового ринку України: авто-реф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук. *Інститут економічного прогнозування НАНУ*. К., 2005. 16 с.
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 376 с.
5. Осадець С. С. Страхування: підручник. К.: КНЕУ, 2006. 528 с.
6. Каталог компаній України. URL: <https://catalog.youcontrol.market/strakhuvannia>.
7. YouControl : офіційний сайт. URL: <https://youcontrol.com.ua>.
8. Снідко Є.А., Мікуляк К.А. Insurtech як напрям розвитку страхування. Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023 р. Миколаїв : МНАУ, С. 40-42.